

DE ZOLDER

DE ZOLDER

Ria Lazoe

1
NOVEMBER 1944

Voor Janneke

– RL

Ria Lazoe
De zolder
© 2022 Clavis Uitgeverij, Hasselt – Alkmaar – New York
Omslagontwerp: Studio Clavis
Trefw.: wo II, deserteren, spuurwerk, verliefd
NUR 283
ISBN 978 90 448 4669 0
D/2022/4124/166
Alle rechten voorbehouden

www.clavisbooks.com

Wat was dat?

Een tik?

Een klop?

Zijn adem stakte. Zijn hand met de pen verstarde boven het schrift. Hij zat met zijn rug tegen de zoldermuur, vergat even de kou die door hem heen trok. Aan de kant van de burens klopte iemand met een voorwerp tegen de muur. Tweemaal. Zijn hart bonsde in zijn keel. Was het een onschuldig kloppen? Een spijker in de muur slaan? Nee, dat klonk luider. Of ... probeerde iemand contact te krijgen? *Mein Gott! Nein!* Wisten die burens dat iemand zich hier op deze zolder verborg? Hadden ze hem gezien? Of was hij verraden? Hij hoorde zijn snelle ademhaling. Bleef roerloos zitten op de matras op de vloer, naar voren gebogen, niet meer tegen die muur. Achter hem bleef het stil.

De burens ...

Was het deze middag fout gegaan? Hij had voorzichtig het verduisteringspapier voor het raam van de dakkapel opzijgeschoven, naar beneden gekeken en in de tuin van de burens de jonge vrouw gezien. Voor de vierde keer al. Naar haar kijken bracht een vleugje zon in zijn duisternis. Haar lichte tred, ranke gestalte en golvende, donkerblonde haar ... Hij schatte haar een jaar of vijftientig. Ze had de deur van het kippenhok gesloten dat achter in haar diepe tuin stond. Daarna was ze teruggelopen over het pad tussen kale bonenstokken, boerenkoolplanten en andijvie. Ineens had ze omhooggekeken ...

Schrik! Snel had hij het papier losgelaten, maar die beweging had ze misschien gezien. Stommeling die hij was! Was zij het die geklopt had? Of haar man? Die grote, blonde vent die hij soms zag? Als zijn verblijfplaats bekend werd, liep het niet alleen slecht af voor hemzelf. Het zou ook verkeerd uitpakken voor de oude klompenmaker en zijn vrouw, beneden in hun benauwde kamer.

Moest hij nu weg? Vluchten? Maar waarheen? Wie vertrouwde een Duitser in een te breed burgerkostuum en met te grote schoenen? Hij zou onmiddellijk opgepakt worden en dan ...

De pen deed pijn tussen zijn verkrampde vingers. Hij boog zijn hoofd, het schrift gleed van zijn knieën af op de matras. Hij keek er naar. Pakte het toch weer op. Als hij nog iets wilde schrijven, moest hij het nú doen. Over een halfuur zou er geen streepje licht meer naar binnen vallen.

De inkt op de kroontjespen was opgedroogd. Hij veegde het restant af aan een lapje en doopte de pen daarna voorzichtig in het inktpotje naast hem op de vloer. Geleend van de klompenmaker. Hij schreef een paar regels in het schrift en zuchtte. Er wachtte hem weer een lange, donkere avond en een eindeloze, koude nacht, met als enige gezelschap de angst. Nog meer angst. *Mein Gott* ...

2

BEGIN MAART 2010

‘Tessa! Woon jij hier?’

Huh? Vlug trek ik de pijpen van mijn spijkerbroek naar beneden. Mijn melkwitte benen, open en bloot op de keukenstoel, doen je spontaan in huilen uitbarsten. Hier op ons beschutte terras achter het huis ziet normaal gesproken niemand mij. Maar wie ziet mij nu dan wel? De stem komt ergens vanuit de lucht. Ik draai me om. In het lege, aangrenzende huis staan alle ramen open.

‘Hier ben ik! Op de zolder!’ Een meisjeshoofd met kort, blond haar hangt uit het open raam van de dakkapel. Zonnestralen spatten glinsterend van haar lange oorbellen af.

‘Hé Kelly!’ Ik spring op. ‘Jeetje! Word jij mijn nieuwe buurvrouw?’ Ik zet mijn hand boven mijn ogen om haar beter te zien. Ja hoor, Kelly-orbellie. Dat zeg ik natuurlijk niet waar ze bij is. In de klas hebben we nooit zoveel contact, want Kelly sluit zich meestal aan bij het groepje uit haar dorp, dat tien kilometer verderop ligt.

‘Ik kom naar je toe!’ roept ze. Meteen verdwijnt haar hoofd, het raam blijft openstaan. Een minuut later opent ze de krakende poort in de schutting tussen onze tuin en die van de burens. Die poort is in geen jaren gebruikt. Onze vorige, kinderloze burens waren zonderlinge einzelgängers die altijd aan het werk of op reis waren.

‘Te gek!’ roept ze uit. ‘Ik wist niet dat jij hier woonde.’

Ik schuif de keukenstoel dichterbij en ze ploft erop neer.

‘En ik had geen idee,’ zeg ik, ‘wie onze nieuwe burens zouden worden. Het ging nogal vlot, hè, met de verkoop van het huis.’

‘Ja joh, mijn vader had zijn zinnen al lang op dit huis gezet. Weet je, de ouders van mijn oma schijnen er honderd jaar geleden of zo een tijdje gewoond te hebben. Pa had op internet gezien dat het pand nu te koop stond en hup! Meteen gekocht! We trekken er zo snel mogelijk in, maar eerst moet er nog een heel regiment werklui aantreden voor de verbouwing.’

Kelly babbelt opgewekt over zaken als wegbreken, opbouwen, schilderen en dat soort dingen. Jaja, prima, ik hoor het wel. Intussen is er in mijn hoofd een vrolijk feestje aan de gang. Kelly als buurmeisje, leuk! Een vlotte meid, altijd op en top trendy gekleed, met als handelsmerk: heel speciale oorbellen. En nooit om een woordje verlegen, oké. Maar het allerleukste aan haar is natuurlijk dat Martin haar broer is! Wow, Martin! Elke keer als ik hem op school zie – hij zit een klas hoger, eindexamenjaar – kan ik mijn ogen niet van hem afhouden. Is hij zo knap? Nou, niet echt super. Maar hij heeft iets, ik weet niet precies wat. Is het de rust die hij uitstraalt? Iets van onverstoorbaarheid, zonder arrogantie? O, Martin ... Er kriebelt iets van binnen. Martin komt naast ons wonen! Wat ongelooflijk veel geluk!

Kelly kletst maar door over haar nieuwe kamer, hoe ze die gaat inrichten in voornamelijk roze, paars en zilver, maar ik zie alleen Martin voor me en reageer nauwelijks. Volgens mij heeft ze dat niet eens in de gaten. Ze hoort zichzelf graag praten, al is dat helemaal niet vervelend. Ik ben zelf meer van het type liever-luisteren-dan-oeverloos-kletsen. Niet dat ik aanleg heb om psycholoog of zo te worden, nee zeg, het is gewoon ... Ik geef het maar toe: een soort van luiheid en een restje verlegenheid.

Ze grabbelt op het tuintafeltje naast me en pakt een van de drie kleurige brochures op. ‘Lees jij dit? Wat is het?’

‘Dat zijn brochures van uitgeverijen van kinderboeken. Daar staan de nieuwe titels in die ze de komende maanden gaan uitbrengen. Prentenboeken en leesboeken voor verschillende leeftijden, ook young adults. Van alles, dus.’

‘Wat moet jij daarmee?’

‘Ik maak een bestellijst voor mijn vader.’

‘O ja, da’s waar ook. Jullie hebben die boekwinkel in de stad, hè? Mooie zaak, hoor!’

‘Dank je. Het is een kantoorboekhandel en er komt binnenkort een postkantoor bij in. Altijd hartstikke druk. Ik help mijn vader al een paar jaar met de bestelling voor kinder- en jeugdboeken. Hij denkt dat ik er verstand van heb.’

‘Is dat ook zo?’

Ik trek mijn schouders op. ‘Een beetje wel. Lezen en schrijven ligt me beter dan wiskunde.’

Kelly knikt me enthousiast toe. ‘O, ja. In de klas ben jij ook altijd de beste met opstellen en werkstukken. Het zal me niet verbazen als jij op een dag met jouw eigen, zelfgeschreven boek in de krant komt te staan. Ik zal de eerste zijn die jouw boek koopt!’

‘Wie weet ...’ Lief van haar om dat te zeggen. Wat een goed gevoel, als er iemand vertrouwen in je schrijfkunst heeft. Nu ikzelf nog ... Een boek schrijven is een stille, nooit uitgesproken wens, maar ach, dat wordt toch geen werkelijkheid.

Ze staat op. ‘Nou, ik ga maar weer. Ik moet helpen de slaapkamers en de zolder te strippen. Allemaal ouwe troep uit de middeleeuwen. De vorige eigenaren hebben er nooit iets aan gedaan. Woont jouw familie hier ook al zo lang?’

Ik knik. ‘Ik ben hier geboren, dus al zeker zeventien jaar. Ik heb nog een jongere broer, Stefan, die is elf. En jij?’

Kelly wappert met haar handen in de lucht. Dat gebaar vertoont ze ook vaak in de klas, bij de meest uiteenlopende situaties. Ik ben er niet achter waarom.

‘Mijn oudste broer, Martin, is een hopeloos geval. Die heb je vast weleens op school gezien. Zit thuis altijd met zijn neus in de boeken. Súpersaai type. Verder wordt iedereen helemaal kierewiet van Tom en Coen, onze tweeling van tien. *My gosh*, als je die ziet, wervelt het je voor de ogen, die roodharige druktemakers. Gek op voetbal. En dan is er nog onze ouwe Duitse herder, een kwispelende erfenis van mijn overleden opa. Ik hoop dat het dier niet verdwaalt na de verhuizing, want ze is halfblind en half doof. Verder kun je struikelen over onze jack russell met ADHD. En vergeet niet de twee cavia’s van de boys. Zo, nu ken je mijn hele familie.’

‘Nou, welkom allemaal!’ zeg ik. ‘Ik ben blij met jullie als nieuwe burens.’ *En vooral met die broer van je!*

Kelly opent de poort en houdt een tikje geschrokken de afgebroken, doorgeroeste deurklink in haar handen. ‘Oeps! Alweer iets uit de middeleeuwen.’ Lachend reikt ze me de klink aan en trekt vriendelijk plagend even aan mijn steile haar, dat bijna tot aan mijn taille reikt. ‘Mooi kleurtje, dit donkerblond. Zit een vleugje amber in. Van de kapper?’

‘Nee hoor.’

‘Kan toch? Een smaragdkleurig topje past mooi bij jouw haar en je groene ogen.’ Ze laat haar vingers dwarrelen als groet – ‘Doei!’ – en verdwijnt door de poort. Even later hoor ik een luid gerammel van weet-ik-veel-wat dat in de container gegooid wordt die voor hun huis staat. Snel loop ik naar de woonkamer en stel me strategisch op achter de gordijnen om te zien wie daar materialen dumpst: Kelly en twee mensen die vast haar ouders zijn. Jammer, Martin is er niet bij.

Vanuit mijn ooghoek zie ik Stefan aankomen. Hij gooit zijn fiets tegen de keukenmuur en springt meteen op de leren bal af die op het terras ligt.

Met een glas yoghurtdrink en een bord met crackers erop loop ik naar buiten. ‘Steef, ik heb een verrassing voor je.’

Hij kijkt afkeurend naar de plakjes kaas op de crackers. ‘Noem je dat een verrassing?’ klinkt het verwijtend. ‘Chocoladepasta is lekkerder. Mam nog niet thuis?’

‘Nee, komt zo. De verrassing is dat je twee buurjongens krijgt van jouw leeftijd, die gek zijn op voetbal!’

Zijn hele gezicht straalt, als ik hem over de nieuwe burens vertel. Hij jongleert met de bal op zijn voeten, terwijl hij de crackers naar binnen werkt. Tijd om te gaan zitten heeft hij niet.

Ik neem de brochures van de uitgeverijen mee naar binnen en leg ze op mijn vaders bureau, in zijn kantoortje boven, samen met de lijst boektitels die volgens mij aantrekkelijk zijn voor grote en kleine lezers. Ik blijf even staan en blader nog eens door de kleurige catalogi. Hoe zou het zijn, als op een dag *mijn* naam in zo’n catalogus zou staan, op de voorkant van een vrolijk en spannend kinderboek? Of op de cover en de rug van een gevoelig boek voor tieners? Wow, als dat eens zou gebeuren ...!

Dan ebt de dagdroom langzaam weg om plaats te maken voor een minder aangename constatering. Vanmorgen, toen ik beneden kwam, lagen deze brochures op tafel te wachten. Op mij. Om ze te bekijken. Te beoordelen. Om een bestellijst te maken. Geen briefje erbij met: *Lieve Tess, wil je ajs ...?* Nee, het was vanzelfsprekend dat ze daar lagen. Omdat mijn vader het vanzelfsprekend vindt dat ik de bedoeling begrijp en dat ik die lijst maak. Omdat hij het vanzelfsprekend vindt dat ik later in de zaak kom werken ... En het

stomme is dat het mijn eigen schuld is dat hij zo denkt.

Ik kijk naar de ingelijste foto aan de muur boven zijn bureau. Een krantenfoto van vijf jaar geleden: ons gezin op een rode loper voor de met vlaggen versierde etalage. De zaak vierde toen het 50-jarig bestaan. Mijn opa was ermee begonnen, mijn vader had hem voortgezet en sinds hun trouwen was mam zijn compagnon. Op dat feestelijke jubileum had ik parmantig aan een verslaggever van de krant verteld dat ik later ook in de zaak wilde meewerken. Pap en mam gloeiend van trots natuurlijk. Een opvolger ... Welk hardwerkend ondernemerspaar wil dat niet?

Heel lang was ik ervan overtuigd dat ik dat ook écht wilde: een leven in de sfeervolle omgeving van onze mooie, ruime zaak, omringd door boeken; boeken inkopen, titels in de kijker zetten, mensen helpen door hen te adviseren ...

Toen.

Dat was toen.

Maar nu niet meer.

Alleen ... Ik durf het nog niet te zeggen. Ik zie de diepe, pijnlijke teleurstelling in de ogen van vooral mijn vader al voor me. Nee, ik zeg het niet. Nog niet. Ik schuif het voor me uit, dat voelt veiliger. Misschien bedenk ik me wel. En ik moet nog ruim een jaar naar school. Wat kan er niet allemaal veranderen in een jaar tijd? Wat te denken van Stefan als opvolger voor de zaak? Maar die heeft nog nooit interesse getoond voor boeken en leeft vooralsnog alleen voor voetbal. Hij is ook nog maar elf.

3

NOVEMBER 1944

De vrouw van de klompenmaker riep hem op gedempte toon, ze stond beneden in de gang. Snel roffelde hij in het donker de twee trappen af. Met een stug gezicht reikte ze hem een beker met cichoreidrank aan. 'Bitte.'

'Vielen Dank, Frau Von der Berg.' Hij aarzelde om het te vragen. Toch maar doen. In het Duits – ook haar moedertaal – vroeg hij of de burens wisten dat hij zich hier verborg.

'Aber natürlich nicht!' Ze was hoorbaar beledigd, draaide zich om en opende de deur naar de woonkamer. Het zachte licht van een petroleumlamp viel over de granieten vloer van de gang. Tabaksrook drong in zijn neus, riep verlangen op, maar hij durfde het niet te vragen.

'Entschuldigung,' mompelde hij overbodig, ze had de deur al gesloten. Langzaam liep hij in het donker de trappen op naar de zolder, waar hij – balancerend met de volle beker in zijn handen – weer op de matras op de vloer ging zitten, het dichte inktpotje en het schrift naast hem op de vloer. Met zijn rug tegen de muur geleund dronk hij de cichoreidrank, die voor koffie moest doorgaan.

Geklop! Ai! Ja, het was er weer! Snel zette hij de beker neer en hij luisterde gespannen. Nee, nog niet reageren, afwachten! Andere geluiden klonken, metalig geschraap. Bij de burens werd een raam opengeduwd. Hij keek op naar de dakkapel, waar een streepje maanlicht langs het verduisteringspapier gleed. Daar ergens kwam het vandaan!

Een zachte vrouwenstem: 'Hallo? Hallo?'

Dat moest zij zijn! Hij stond op, zonder geluid te maken, en liep